

УДК 725.51

к.арх. Булах І. В.,

irabulakh81@gmail.com, ORCID 0000-0002-3264-2505,

Web of Science ResearcherID: V-4802-2018; Scopus Author ID: 6080512900,

Київський національний університет будівництва і архітектури

DOI: 10.32347/2076-815x.2020.72.13-20

ВІТЧИЗНЯНИЙ ДОСВІД КОНТЕКСТУАЛЬНОГО МІСТОБУДІВНОГО РОЗМІЩЕННЯ ЛІКАРЕНЬ

Підіймаються актуальні питання естетизації та гармонізації вітчизняних закладів охорони здоров'я з архітектурно-містобудівним та природним оточенням. Основний акцент у статті зроблено на регіональному та контекстуальному проектному підході до містобудівного розміщення лікарень пов'язаного з природним ландшафтом та рельєфом місцевості, а також наголошується на необхідності та доречності використання індивідуалізації проектних рішень, відмові від традиційного типово-індустріального проектування лікувальних закладів.

Ключові слова: індивідуалізація проектних рішень, архітектура лікарень, регіональний підхід, контекстуальний підхід, міське середовище.

Актуальність теми і постановка проблеми. У радянський період державності України відбулося формування містобудівної мережі закладів охорони здоров'я, яка і сьогодні функціонує без суттєвих змін та необхідної модернізації. Головною особливістю періоду становлення вітчизняної мережі лікувальних закладів є типово-індустріальний підхід до проектування та зведення, що було пов'язано із необхідністю прискореного темпу забезпечення населення медичною допомогою [1, 2]. Нажаль, поряд із отриманим позитивним ефектом у вигляді потужної містобудівної мережі лікувально-профілактичних закладів, типовий проектний підхід призвів до архітектурного "знеособлення" художньо-естетичного образу чисельних медичних будівель, які своєю суттю являли лише "механічну і функціональну машину з лікування" населення [3, 4]. Лікарні, значні за сумарною площею приміщень та розмірами ділянки розміщення, уявляли собою переважно бетонні антилюдяні "коробки", які механічно розміщувались в міському середовищі без урахування регіонального контексту та розуміння "genius loci" [5–7]. Не дивлячись на окреслену загальну ситуацію в країні, при проектуванні закладів охорони здоров'я у 1950–1980 рр. з'являлись виключення – індивідуально запроектовані лікарні, вписані у міський контекст, природний рельєф і які своєю особливою архітектурою заслуговують уваги. Слід відмітити, що сьогодні у світі провідні

країни з рівня розвитку охорони здоров'я відмовилися від типового проектування лікувальних закладів, про що свідчать чисельні проектні та реалізовані рішення будівель медичного призначення [8–10].

Аналіз досліджень та публікацій. Базою для проведення дослідження слугують архівні данні, фотофіксація, сучасні проектні пропозиції щодо реконструкції закладів охорони здоров'я.

Мета статті. Проаналізувати вітчизняний досвід контекстуального розміщення лікарень у міському середовищі.

Виклад основного матеріалу. До вітчизняних лікарень, запроектованих і побудованих за індивідуальними проектними рішеннями в першу чергу потрібно віднести Лікарню вчених НАН України, розташовану у Києві (вул. Верхня 5) (рис. 1) та Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України, який створено на базі поліклініки лікарні (Вознесенський узвіз, 22) (рис. 2). Історія лікарні розпочалася з 1946 року, коли на базі 2-ої Печерської поліклініки було створено Поліклініку для вчених, яка обслуговувала вчених м. Києва та членів творчих спілок. У 1964 р. почалося будівництво стаціонарного корпусу, яке тривало 4-х роки. У 1967 році Поліклініку для вчених було перенесено до нового триповерхового будинку, а в 1983 р. після капітального ремонту старого корпусу та закінчення будівництва нового 12-ти поверхового корпусу відкрито стаціонар на 400 ліжок у складі 7-ми відділень. З березня 1994 р. установа отримала назву «Лікарня для вчених НАН України», а з 2017 р. Лікарню для вчених було перейменовано у Державну наукову установу «Центр інноваційних медичних технологій НАН України». Проект Лікарні для вчених НАН України був розроблений командою архітекторів: М.М. Сиркін, В.Н. Прач, Ю. . Седак, а також інженером – В.В. Кішельгофом [11–14].

Рис. 1. Початковий вигляд (1983 р.) Лікарні вчених НАН України та проект реконструкції (2017 р.)

Рис. 2. Загальний вид на поліклініку Лікарні вчених НАН України (Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України) у архітектурно-містобудівному оточенні

Сьогодні Лікарня для вчених НАН України є науковим, медичним, клінічним та освітнім закладом охорони здоров'я з напрямів профілактичної та клінічної медицини, з загальною площею приміщень лікарняної будівлі, майстерно вписаної у рельєф місцевості, яка складає 24382 м². До основних завдань лікарні відносяться: здійснення прикладних наукових досліджень у сфері профілактичної та клінічної медицини, розробка та впровадження нових методів профілактики, діагностики і лікування захворювань, розробка та методичне забезпечення профілактичних програм у сфері охорони здоров'я; надання медичної допомоги (амбулаторно-поліклінічної, швидкої, невідкладної, стаціонарної, в т.ч. спеціалізованої, високоспеціалізованої та високотехнологічної; післядипломна освіта лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою, а також фахівців з немедичною освітою (з питань надання невідкладної долікарської медичної допомоги). Структура лікарні налічує наступні функціональні підрозділи: наукові (здійснюють прикладні наукові дослідження у сфері профілактичної та клінічної медицини); клінічні (надають медичну допомогу: амбулаторно-поліклінічну, швидку та невідкладну, стаціонарну (в т.ч. спеціалізовану, високотехнологічну); освітні, зокрема: центр підвищення кваліфікації лікарів та молодших спеціалістів з медичною освітою та навчально-тренувальний центр; адміністративно-господарські та допоміжні підрозділи [15–18].

Будівля Центру інноваційних медичних технологій Національної академії

наук України, побудована у центральній частині міста, є прикладом вписування рукотворної форми у природне оточення з вираженим рельєфом (рис. 3).

Рис. 3. Природне оточення Центру інноваційних медичних технологій Національної академії наук України

Сьогодні обидві розглянуті будівлі оснащені найсучаснішим обладнанням і медичною апаратурою, що дозволяє впроваджувати інноваційні технології світового рівня, розробляти та удосконалювати ефективні методи діагностики, лікування і профілактики широкого спектру захворювань. У 2017 р. компанія UGBN Development розробила пропозиції для капітального ремонту модерністської лікарні для вчених НАН України з покращення енергоефективності будівлі, спробою надання сучасного вигляду із збереженням архітектурного ансамблю [19, 20].

Список літератури

1. Булычева Т. А. Центральные районные больницы. Москва: Стройиздат, 1984. 118 с.
2. Пидгирняк К. Ю., Пидгирняк В. П. Архитектура зданий лечебных учреждений. Киев: Будівельник, 1990. 93 с.
3. Книга о полезной и красивой архитектуре. Архитектурная политика как драйвер развития городов. Москва: Стрелка, 2016. 370 с.
4. Места, где обитает душа: Архитектура и среда как лечебное средство / пер. с англ. В.Л. Глазычева. Москва: Ладья, 2000. 280 с.
5. Тімохін В.О. Архітектура міського розвитку. 7 книг з теорії містобудування.

Київ: КНУБА, 2008. 629 с.

6. Тімохін В.О., Шебек Н.М., Малік Т.В., Житкова Н.Ю. Основи дизайну архітектурного середовища. Київ: Основа, 2010. 395 с.

7. Шебек Н.М. Гармонізація планувального розвитку міста. Київ: Основа, 2008. 216 с.

8. Broto Carles. Hospitales innovacion y diseño. 2014. 300 p.

9. Broto Carles. Hospitales y centros de salud. 2009. 341 p.

10. Richard Sprow. Planning Hospitals of the Future.

https://www.academia.edu/30353013/Planning_Hospitals_of_the_Future_Chapter_1

11. Центр інноваційних медичних технологій Національної академії наук України. URL: <https://cimt.com.ua/nash-centr> (дата звернення: 7.12.2019).

12. Державна наукова установа «Центр інноваційних медичних технологій НАН України». URL: http://clinic.gov.ua/?page_id=2694 (дата звернення: 7.12.2019).

13. Предпроектные предложения по капитальному ремонту Больницы для Ученых НАН Украины. URL: <http://dimakrysko.blogspot.com/2018/02/blog-post.html> (дата звернення: 7.12.2019).

14. Модерністську будівлю лікарні вчених НАН України хочуть оновити (проект). URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2018/02/15/modernistsku-budivlyu-likarni-vchenih-nan-ukrayini-hochut-onoviti-proekt/> (дата звернення: 7.12.2019).

15. Bulakh I.V. Common Features of Architectural Design of the Medical Purpose Building. *Science & Technique*. 2019. 18(4). Pp. 311-318. DOI:10.21122/2227-1031-2019-18-4-311-318

16. Didichenko M., Bulakh I., Kozakova O. Spatial and Temporal Principles and Methods of the Historical Urban Environment Composition Transformations. *Urban and Regional Planning*. 2019. Vol. 4. No. 4. Pp. 144-151. DOI:10.11648/j.urp.20190404.13

17. Bulakh I.V. Artistic and Aesthetic Formation and Evolution of Architectural and Urban Planning Space. *Science and Innovation*. Kyiv, 2019. Volume 15. No 5(5). Pp. 57-66. DOI: 10.15407/scine15.05.057

18. Kovalska G., Merylova I., Bulakh I. Urban improvement of comprehensive schools and out of school educational establishments in Ukraine. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2019. Volume 8. Issue 12. Pp. 1765-1770. DOI: 10.35940/ijitee.L3229.1081219

19. Bulakh I., Kozakova L., Didichenko M. The innovative trends in architecture and urban planning of health care institutions. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*. 2019. Volume 9. Issue 1. Pp. 317-323. DOI: 10.35940/ijitee.A4111.119119

20. Bulakh I., Kozakova O., Didichenko M. The Landscape Creation and Integration in Design and Urban Planning of Medical Institutions. *Landscape Architecture and Regional Planning*. 2019. Vol. 4. Issue 4. Pp. 61-71. DOI: 10.11648/j.larp.20190404.11

к. арх. Булах И.В.,

Киевский национальный университет строительства и архитектуры

ОТЕЧЕСТВЕННЫЙ ОПЫТ КОНТЕКСТУАЛЬНОГО ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОГО РАЗМЕЩЕНИЕ БОЛЬНИЦ

В статье поднимаются актуальные вопросы эстетизации и гармонизации отечественных учреждений здравоохранения с архитектурно-градостроительным и природным окружением. Основной акцент в статье

сделан на региональном и контекстуальном проектном подходе к градостроительному размещению больниц, связанному с естественным ландшафтом и рельефом местности, а также подчеркивается необходимость и уместность использования индивидуализации проектных решений, отказа от традиционного типично-индустриального проектирования лечебных учреждений.

Ключевые слова: индивидуализация проектных решений, архитектура больниц, региональный подход, контекстуальный подход, городская среда.

PhD architecture, Bulakh I.V.,
Kyiv National University of Construction and Architecture

DOMESTIC EXPERIENCE OF CONTEXTUAL URBAN PLACEMENT HOSPITAL ACCOMMODATION

The article raises topical issues of anesthetization and harmonization of domestic healthcare institutions with the architectural, urban planning and natural environment. The main emphasis in the article is made on the regional and contextual design approach to the urban planning of hospitals, associated with the natural landscape and terrain, and also emphasizes the need and appropriateness of the use of individualization of design decisions, the rejection of the traditional typical industrial design of hospitals. In the Soviet period of statehood of Ukraine the formation of a city-planning network of health care institutions was formed, which still functions today without significant changes and necessary modernization. The main feature of the period of formation of the national network of medical institutions is the typical industrial approach to design and construction, which was connected with the need for accelerated pace of providing the population with medical care. Unfortunately, along with the positive effect obtained in the form of a powerful urban network of medical and preventive care facilities, the typical design approach led to the architectural "personification" of the artistic and aesthetic image of numerous medical buildings, which in their essence represented only a "mechanical and functional machine for treatment" of the population. Hospitals, by size of the total area of the premises and the size of the placement area, were mostly concrete anti-human "boxes", which were mechanically placed in an urban environment without taking into account the regional context and understanding of "genius loci". In spite of the general situation in the country, exceptions were made in the design of health care facilities in 1950-1980 – individually designed hospitals, inscribed in an urban context, natural relief and which, with their special architecture, deserve attention. It should be noted that today in the world leading countries in the level of health care

development have abandoned the typical design of medical institutions, as evidenced by the numerous design and implemented decisions of medical buildings.

Key words: individualization of design decisions, hospital architecture, regional approach, contextual approach, urban environment.

REFERENCES

1. Bulycheva, T.A. (1984), *Tsentral'nyye rayonnyye bol'nitsy* [Central district hospitals], STROIZDAT, Moscow, 118 p. [in Russian]
2. Pidgiriak, K.Yu., Pidgiriak, V.P. (1990), *Arkhytektura zdany lechebnykh uchrezhdeny* [Architecture of buildings of medical institutions], Budivel'nyk, Kiev, 93 p. [in Ukrainian]
3. Книга о полезной и красивой архитектуре. Архитектурная политика как драйвер развития городов [A book about useful and beautiful architecture. Architectural policy as a driver of urban development]. Moscow: Strelka, 2016, 370 p. [in Russian]
4. Mesta, gde obitayet dusha: Arkhitektura i sreda kak lechebnoye sredstvo / per. s angl. V.L. Glazycheva [Places where the soul lives: Architecture and the environment as a remedy / trans. from English V.L. Glazycheva]. Moscow: Lad'ya, 2000, 280 p. [in Russian]
5. Timokhin, V.O. (2008), *Arkhitektura mis'koho rozvytku. 7 knih z teorii mistobuduvannya* [Architecture of Urban Development. 7 books on the theory of urban planning], KNUBA, Kyiv, 629 p. [in Ukrainian]
6. Timokhin, V.O., Shebek, N.M., Malik T.V., Zhitkova N.Yu. (2010), *Osnovy dyzaynu arkhitekturnoho seredovyshcha* [Fundamentals of architectural environment design], Osнова, Kyiv, 395 p. [in Ukrainian]
7. Shebek, N.M. (2008). *Harmonizatsiya planuval'noho rozvytku mista* [Harmonization of city development planning], Osнова, Kyiv, 216 p. [in Ukrainian]
8. Broto Carles. Hospitales innovacion y diseño (2014), 300 p. [in Spanish]
9. Broto Carles. Hospitales y centros de salud (2009), 341 p. [in Spanish]
10. Richard Sprow. Planning Hospitals of the Future. https://www.academia.edu/30353013/Planning_Hospitals_of_the_Future_Chapter_1 [in English]
11. Tsentr innovatsiynykh medychnykh tekhnolohiy Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny [Center for Innovative Medical Technologies of the National Academy of Sciences of Ukraine]. Available at: <https://cimt.com.ua/nash-centr> [in Ukrainian]
12. Derzhavna naukova ustanova «Tsentr innovatsiynykh medychnykh tekhnolohiy NAN Ukrayiny» [State Scientific Institution “Center for Innovative

Medical Technologies of NAS of Ukraine”]. Available at http://clinic.gov.ua/?page_id=2694 [in Ukrainian]

13. Predprroyektnyye predlozheniya po kapital'nomu remontu Bol'nitsy dlya Uchenykh NAN Ukrainy [Pre-project proposals for the overhaul of the Hospital for Scientists of the NAS of Ukraine]. Available at <http://dimakrysko.blogspot.com/2018/02/blog-post.html> [in Russian]

14. Modernist-s'ku budivlyu likarni vchenykh NAN Ukrayiny khochut' onovyty (proekt) [Modernist-s'ku budivlyu likarni vchenykh NAN Ukrayiny khochut' onovyty (proekt)]. Available at <https://hmarochos.kiev.ua/2018/02/15/modernistsku-budivlyu-likarni-vchenih-nan-ukrayini-hochut-onoviti-proekt/> [in Ukrainian]

15. Bulakh, I.V. (2019), Common Features of Architectural Design of the Medical Purpose Building, *Science & Technique*, Minsk, No 18(4), pp. 311-318 DOI:10.21122/2227-1031-2019-18-4-311-318 [in English]

16. Didichenko, M., Bulakh, I., Kozakova, O. (2019), Spatial and Temporal Principles and Methods of the Historical Urban Environment Composition Transformations, *Urban and Regional Planning*, Vol. 4., No. 4, pp. 144-151 DOI:10.11648/j.urp.20190404.13 [in English]

17. Bulakh, I.V. (2019), Artistic and Aesthetic Formation and Evolution of Architectural and Urban Planning Space, *Science and Innovation*, Kyiv, Vol. 15, No 5(5), pp. 57-66 DOI: 10.15407/scine15.05.057

18. Kovalska, G., Merylova, I., Bulakh, I. (2019), Urban improvement of comprehensive schools and out of school educational establishments in Ukraine, *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, Vol. 8, Issue 12, pp. 1765-1770 DOI: 10.35940/ijitee.L3229.1081219

19. Bulakh, I., Kozakova, L., Didichenko, M. (2019), The innovative trends in architecture and urban planning of health care institutions, *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering*, Vol. 9, Issue 1, pp. 317-323 DOI: 10.35940/ijitee.A4111.119119

20. Bulakh, I., Kozakova, O., Didichenko, M. (2019), The Landscape Creation and Integration in Design and Urban Planning of Medical Institutions, *Landscape Architecture and Regional Planning*, Vol. 4, Issue 4, pp. 61-71. DOI: 10.11648/j.larp.20190404.11 [in English]